

Historisch Adema-orgel uit Leeuwarden gemoderniseerd

Het monumentale Adema-orgel in de Leeuwarder St. Dominicuskerk is gerestaureerd. Uiterlijk is het instrument in oude luister hersteld, maar de speeltafel is van binnen helemaal vernieuwd.

Jan Auke Brink

Leeuwarden | „Het orgel werd afgelopen jaren nauwelijks meer bespeeld, alleen nog bij uitvaarten,” vertelt Hans Jorna van de beheercommissie van de Leeuwarder St. Dominicuskerk. „Er mankeerde te veel aan: toetsen bleven hangen en de bedrading was niet meer goed.”

Met de restauratie van de kast en de speeltafel zijn ook moderniseringen aangebracht. Zo zijn in de speeltafel nieuwe klavieren geplaatst met Hall-sensoren. Ook is de ouderwetse bedrading vervangen door moderne datakabels, waardoor het orgel nu via een computer kan worden aangestuurd. Het vernieuwde orgel wordt morgenavond ingewijd tijdens de pinksterviering.

Het stond al een paar jaar op het wensenlijstje van de kerk om het orgel te restaureren, maar daar was zeventigduizend euro voor nodig. Dat bedrag is nu voor de helft uit de parochie bij elkaar gebracht. Daarnaast

ondersteunt het rijk de vernieuwing met een subsidie voor instandhouding van rijksmonumenten.

Rijksmonument

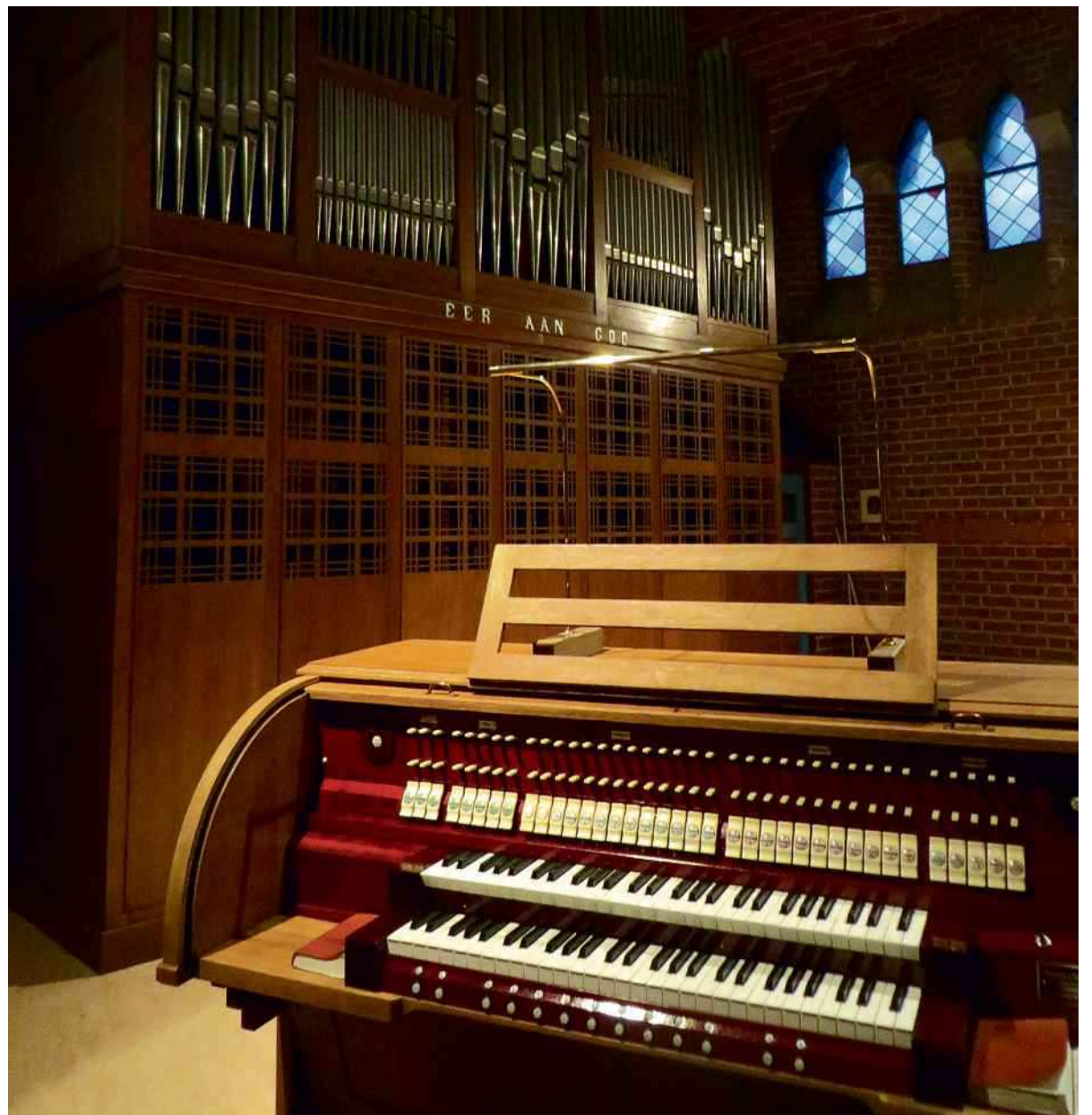
Het in 1866 gebouwde orgel heeft de status van rijksmonument. Het orgel is gebouwd door de broers Karel en Piet Adema. Zij startten hun orgelmakerij in 1855 in Leeuwarden. De opdracht van de St. Dominicuskerk was de zesde voor de broers. Van de acht orgels die ze in de jaren vijftig en zestig in die eeuw bouwden, zijn nu nog zes over.

De broers werden begin jaren zeventig landelijk bekend, omdat ze het orgel voor de Amsterdamse Mozes & Aaronkerk mochten maken. Daarna brak een bloeiperiode aan: tussen 1871 en 1877 bouwden ze vijftien orgels in het hele land. Adema's Kerkorgelbouw, een voortzetting van de oorspronkelijke bouwers, heeft het orgel nu gerestaureerd.

Jorna vertelt gepassioneerd over de rijke geschiedenis van het Leeuwarder orgel: „De oude St. Dominicuskerk stond aan de Speelmanstraat. Het was een schuilkerk, die in de jaren zestig van de negentiende eeuw werd uitgebreid. Toen kwam het orgel er ook in. Maar tien jaar later groeiden de champignons onder de kerkvloer. Eigenlijk moest er een nieuwe kerk komen. In 1914 was er genoeg geld gespaard, maar dat was onder meer belegd in aandelen van de Russische Spoorwegen, en die waren met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog niks meer waard.”

Uiteindelijk vond de nieuwbouw plaats in de jaren dertig. Jorna: „De kerk werd verplaatst naar de uitbreidingswijk westelijk van het centrum. Het orgel zou mee, maar de architect van de nieuwe kerk vond het niet passen bij zijn ideeën. Daarom werd de kast er afgehaald. Die staat nu in de kerk in Ferwert.”

Het binnenwerk van het oude Adema-orgel kreeg een nieuwe kast, volgens de normen van die tijd, in de traditie van kunststroming De Stijl.

De kast van het Adema-orgel in de St. Dominicuskerk heeft kenmerken van De Stijl. Het orgel is in die traditie gerestaureerd. De speeltafel is van binnen volledig gemoderniseerd. Foto: Hans Jorna

Dispositie

Adema-orgel St. Dominicuskerk

Hoofdwerk C-g3: Bourdon 16', Prestant 8', Viola 8', Zwitserse Pijp 8', Roerfluit 8', Octaaf 4', Fluit 4', Quint 3', Octaaf 2', Mixtuur III-IV sterk, Cornet V sterk discant, Trompet 8' gedeeld.

Zwelwerk C-g3: Prestant 8', Salignaal 8', Vox Caelestis 8', Holpijp 8' gedeeld, Gemshoorn 4', Roerfluit 4', Quint 2 2/3', Gemshoorn 2', Terts 1 3/5', Hobo 8'.

Pedaal C-fi: Subbas 16', Violon 8', Octaafbas 8', Open Fluit 4', Trombone 16'.

De mensen in de kerk schrokken op: ze kenden dat geluid helemaal niet

De speeltafel is toen ook los komen te staan.

„Nu is dat orgel een rijksmonument”, zegt Jorna. „We mochten daarom niet zomaar alles doen in de restauratie. Iedere stap moest in overleg met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Zo is het uiterlijk uit 1937 weer opgepoetst, verder is het gemoderniseerd. De speeltafel is nu ook verplaatsbaar, waardoor op de orgeltribune ruimte te maken is voor een groot koor. Dat is een belangrijke vooruitgang voor ons.”

Dat het vernieuwde orgel ook via een computer kan worden bespeeld, is een leuke modernisering, maar Jorna denkt niet dat het veel gebruikt zal worden: „Het mooiste is toch met een organist. Jochem Schuurman, de organist van de Martinikerk uit Franeker, heeft onlangs proefgespeeld bij ons. De restauratie was nog niet helemaal klaar, maar het klonk fantastisch. De mensen in de kerk schrokken op: ze kenden dat geluid helemaal niet. Maar dat verandert: het orgel zal weer worden bespeeld.”

Agenda

Vrijdag 18 mei

Wijnjewoude, Ald Duerswâld: Pinksterfeest 316 'Ik ben'. Vanaf 20.00 uur. www.pinksterfeest316.nl

Zaterdag 19 mei

Wijnjewoude, Ald Duerswâld: Pinksterfeest 316 'Ik ben'. 10.00-0.00 uur. www.pinksterfeest316.nl

Bornwird, Betterwird 1: Pinksterfeest Veenklooster met fietstocht (14.00 uur) en concert van Matthijn Buwalda (20.00 uur).

Zondag 20 mei

Joure, Doopsgezinde Kerk: Concert Hesston College Choir uit Amerika. Toegang gratis. Aanvang: 19.30 uur.

Joure, Park Heremastate: gez. openluchtdienst o.l.v. Obe Bruinsma, Peter Ros en Jelle Waringa m.m.v. de Joster Fanfare. Aanvang 10.00 uur.

Hemrik, Openluchttheater Sparjeburd: gezamenlijke Sjavoe'ot-viering van de drie Messiaanse gemeenten in Fryslân. Voorganger: Jaap Heeringa. Aanvang: 14.00 uur.

Wijnjewoude, Ald Duerswâld: Pinksterfeest 316 'Ik ben'. 10.00-21.30 uur. www.pinksterfeest316.nl

Burgum, De Pleats: openluchtdienst van de Raad van Kerken Burgum. Voorganger: ds. Jolanda Paans, m.m.v. muziekkorps Hallelujah. Aanvang 9.30 uur.

Bornwird, Betterwird 1: Pinksterfeest Veenklooster met themadienst Israël (14.00 uur) en concert van Martin Brand (20.00 uur).

Schuilkerken in Iran groeien

● Iraans bureau in Londen meldt toename van bekeringen

Stuttgart | In Iran gaan steeds meer moslims over tot het christendom. Volgens meerdere onafhankelijke onderzoeken gaat het inmiddels om zo'n vier miljoen mensen.

Dat meldt de christelijke Duitse nieuwdienst Idea op basis van berichten van Mehrdad Fatchi, de leider van het Londense Pars Theological Centre. Fatchi sprak deze week op een conferentie over wereldzending in Stuttgart.

De grootschalige overgang van Iraanse moslims naar het christendom begon volgens Fatchi aan het einde van de jaren negentig. Er kwam toen een golf van getuigenissen van zowel orthodoxe christenen als mos-

lims, die zeiden Jezus te hebben ontmoet. Er volgde een opleving van de kerk, met genezingswonderen, verschijningen en dromen en visioenen.

Afvalligheid van de islam en overgang tot het christendom wordt in Iran als een misdaad beschouwd waarop de doodstraf staat. Daarom houden zich veel voormalige moslims schuil in ondergrondse gemeenschappen, aldus Fatchi. Het Londense Pars Theological Centre ondersteunt hun voorgangers en leiders.

De manager van de zendingsconferentie in Stuttgart, Ulrich Weinholt, sprak ook over de situatie in andere landen, zoals Zuid-Sudan en Mozambique. Daar zien christenen meer ruimte om verzoening tussen vijandige etnische groepen tot stand te brengen.

Ook het boeddhistische Nepal kwam ter sprake. Daar wordt de gods-

dienstvrijheid – net als in buurland India – steeds verder ingeperkt. Onlangs kondigde de overheid aan strenger te gaan optreden tegen christenen die betrokken zijn bij bekeringen. Het land heeft een wet aangenomen die bekering illegaal maakt. Ook in Nepal groeit het aantal christenen. Het zijn er nu 1,5 miljoen.

Maatregelen

Volgens Bram Krol van de stichting Himalayan Evangelical Fellowship verslechtert de situatie voor christen in rap tempo. „Sinds enkele maanden zijn al maatregelen van kracht tegen de inkomsten van kerken en evangelische bewegingen.”

Van geld dat vanuit het buitenland naar Nepal wordt overgemaakt, moet worden aangetoond dat het niet gebruikt wordt voor kerkelijke doeleinden.